

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою «Економіка та планування бізнесу»

на тему: **«ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМНИЦТВА (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ РЕГІОНУ)»**

Виконавець:

Студент ЦЗВФН

Юрченко Антон Олександрович

Науковий керівник:

к.е.н, доцент

Клевцевич Наталія Анатоліївна

Одеса 2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Підприємництво є одним з базових інститутів ринкової економіки. Підприємництво як інститут – це законодавчі правила та неформальні норми, що впливають на рішення розпочинати бізнес, визначають вимоги щодо його реєстрації, функціонування, закриття, а також обумовлюють характер взаємовідносин між суб'єктами бізнесу та іншими суб'єктами економіки. Стан даного інституту та, відповідно, результативність бізнесу в значній мірі залежать від держави, оскільки вона є активним суб'єктом бізнес-середовища, сприятливого або несприятливого для розвитку підприємництва. Регулюючи бізнес на законодавчому рівні, держава також впливає на неформальні норми, якими керуються підприємці у своїй діяльності. Адже якість державного регулювання впливає на бажання і можливості дотримуватися законів або порушувати їх.

Особливості регулювання підприємницької діяльності в даній роботі розглядаються на прикладі малого та середнього бізнесу. Проблема його взаємодії з державою активно досліджується як вітчизняними науковцями, так і представниками інших країн, в яких, як і в Україні, актуальна проблема його низької ефективності. Вітчизняні дослідники одноставно визначають чисельні вади в системі державного регулювання даного виду підприємництва. Дискусійним є питання щодо напрямків вдосконалення взаємодії малого бізнесу та держави. Ряд авторів зосереджується на необхідності реформування окремих аспектів такої взаємодії, наприклад, у сфері податкового стимулювання, фінансової підтримки (Буй Т. та Прімерова О., Мединська Т., Смолінська С. тощо). Іншим важливим напрямком досліджень є виявлення можливостей державного стимулювання розвитку малого бізнесу в окремих галузях чи регіонах (Васильців Т, Лупак Р., Шебанін В.). Переважна кількість науковців обґрунтовує актуальність комплексних змін у системі взаємодії держави та малого підприємництва (Варналій З., Головка О., Каюн С., Шапошніков К. тощо). К. Шапошніков та О. Головка, відзначаючи неефективність вітчизняної системи кредитування та державної фінансової підтримки підприємництва в порівнянні з розвинутими країнами світу, пропонують значний перелік заходів від вдосконалення законодавства у сфері розвитку малих підприємств до податкового регулювання та забезпечення фінансової, інвестиційної, кредитної їх підтримки. В контексті нашого дослідження найбільш актуальними є роботи, автори яких концентруються на вадах інституційного середовища малого та середнього бізнесу, як важливій перешкоді його розвитку, та пропонують відповідні напрямки інституційних змін.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідити теоретичні, методичні та прикладні аспекти державного регулювання розвитку підприємництва та сформулювати пропозиції щодо визначення резервів його розвитку.

Мета роботи реалізується через конкретні завдання:

- визначити економічну сутність малого та середнього підприємництва;

- дослідити механізми державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва;
- вивчити досвід зарубіжних держав у реалізації політики державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва;
- дослідити стан розвитку малого та середнього підприємництва в Одеській області;
- проаналізувати стан та потреб малого та середнього підприємництва в умовах війни;
- проаналізувати проблеми та потреби підприємців, які започаткували власну справу в Одеській області з початку війни;
- визначити шляхи оптимізації регіональної політики з розвитку малого та середнього підприємництва в Одеській області;
- сформулювати напрямки підтримки представників малого та середнього підприємництва за допомогою проекту муніципального маркетплейсу «SNA»;
- здійснити оцінку ефективності та ризиків проекту.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та прикладних аспектів державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва.

Об’єкт дослідження – процес державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва в Одеській області.

Методи дослідження. Для проведення дослідження та досягнення поставленої мети використані методи аналізу різних показників, за рахунок яких формується економічне середовище функціонування МСП, визначення факторів впливу та можливих наслідків, метод статистичних порівнянь, графічних зображень планових та фактичних показників, порівняння даних за чисельністю та результативністю роботи МСП.

Інформаційна база дослідження: законодавчі й нормативні акти України, дані Державного комітету статистики України, та головного управління статистики в Одеській області, монографії та періодичні видання щодо проблеми, яка досліджується.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (45 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 83 сторінок. Основний зміст викладено на 78 сторінках. Робота містить 10 таблиць та 18 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі роботи **ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА** розглянуто економічну сутність малого та середнього підприємництва; досліджено механізми державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва; вивчино досвід зарубіжних держав у реалізації політики державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва.

У другому розділі роботи **АНАЛІЗ СТАНУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ** досліджено стан розвитку малого та середнього підприємництва в Одеській області; проаналізовано стан та потреб малого та середнього підприємництва в умовах війни; проаналізовано проблеми та потреби підприємців, які започаткували власну справу в Одеській області з початку війни.

У третьому розділі роботи **ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ** визначено шляхи оптимізації регіональної політики з розвитку малого та середнього підприємництва в Одеській області, розглянуто підтримку представників малого та середнього підприємництва за допомогою проєкту муніципального маркетингу «SMA»; зроблено оцінку ефективності та ризиків проєкту.

ВИСНОВКИ

1. Зроблено висновок, що мале підприємництво є важливою ланкою в економіці України. Воно відіграє в економіці будь якої країни досить значну роль. Мале підприємство є невід'ємною частиною соціально-економічної системи країни, забезпечуючи стабільність ринкових відносин, залучаючи велику частку громадян країни в систему відносин шляхом відкриття ними власної справи, забезпечуючи високу ефективність виробництва шляхом глибокої спеціалізації та кооперації виробництва, що сприятливо позначається на економічному зростанні національної економіки. Розвиток малого підприємництва можливий тільки за наявності концептуально-виваженої системи державно-правових заходів, спрямованих на економічну, соціальну, інформаційну, навчальну та інші види підтримки малого підприємництва. Без державно-правової політики у цій сфері становлення малого підприємництва неможливе, ефективність його діяльності різко знижується, цілі та призначення деформуються.

2. Зазначино, що створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього підприємництва є одним з пріоритетних завдань державної політики. Проте зусилля держави, що докладаються зараз в Україні, не надають належного ефекту, а часто, навпаки, завдають складнощів у роботі як господарюючих суб'єктів через перманентні зміни нормативно-правової бази, а також з причин безсистемності і відсутності ґрунтовних економічних розрахунків у ході прийняття рішень. Це стосується передусім оподаткування, системи державного регулювання ціноутворення, зовнішньоекономічної діяльності.

3. На основі вивчення міжнародного досвіду, підсумовано, що сучасна українська практика державної підтримки розвитку малого підприємництва потребує кардинальних змін, з огляду на міжнародний досвід, адже саме мале підприємництво у нашій державі може стати визначальним чинником

економічного розвитку регіонів та країни в цілому, забезпечуючи при цьому наших громадян робочими місцями.

4. Розвиток підприємництва – один із ключових пріоритетів соціально-економічного та культурного розвитку Одеського регіону. Наявний стан розвитку малого і середнього підприємництва свідчить про необхідність реалізації активної та виваженої державної політики з підтримки подальшого розвитку підприємницького потенціалу, самозайнятості громадян Одеської області та поліпшення бізнес-клімату шляхом розробки та здійснення комплексу відповідних заходів.

5. Мале підприємництво є невід’ємною складовою ринкового господарства, що надає йому гнучкості, мобілізує фінансові та виробничі ресурси, прискорює темпи НТП, вирішує проблему зайнятості населення, а також формує економічно самостійний і стабільний середній клас. Тому всебічна підтримка малого підприємництва та побудова соціально орієнтованої економіки має стати головним вектором реформування економіки України, що сприятиме підвищенню рівня життя населення та укріпленню фінансового становища країни в цілому.

6. Головною проблемою, що перешкоджає розвитку малого і середнього підприємництва Одеського регіону, в умовах війни є недостатня ресурсна база як матеріально-технічна, так і фінансова, при цьому спостерігаються високі ризики кредитної діяльності через значну волатильність курсу національної валюти. Крім того, як в країні, так і на місцевому рівні існують характерні секторальні проблеми розвитку малого бізнесу.

Державі необхідно стимулювати розвиток саме тих МСП, які сприяють розвитку регіону.

7. Встановлено, що додатково до вже запроваджених заходів важливим елементом ефективної підтримки та відбудови бізнесу в Україні є звертання до світового досвіду країн в умовах форс-мажорних обставин (війни, пандемії тощо).

8. Задля підтримки представників малого та середнього підприємництва в контексті освоєння нових ринків збуту та інноваційних інструментів збутової діяльності пропонується створення муніципального маркетплейсу «SHA». Ідея створення маркетплейсу базується на розумінні того, що електронна комерція продовжує розвиватися і займає все більше місця в нашому житті. Люди все частіше шукають товари та послуги в Інтернеті, а маркетплейс може забезпечити цей процес і зробити його ще більш зручним та швидким.

9. Оцінка ефективності проекту муніципального маркетплейсу «SHA» ґрунтується на використанні наступних критеріїв: чиста теперішня вартість (Net Present Value, NPV), індекс рентабельності інвестицій (Profitability Index, PI), внутрішня норма рентабельності (Internal Rate of Return, IRR), термін окупності інвестицій (Payback Period, PP). З наведених в роботі даних видно, що мінімально можливим рівнем продажу на кінець першого року реалізації проекту буде 267 клієнтів на місяць, а в операційному плані можливий рівень

складає від 500 клієнтів на 1-й рік. Тобто ми маємо зону безпеки у 233 клієнтів, що свідчить про достатність резервів для запобігання можливих ризиків.

АНОТАЦІЯ

Юрченко А.О. «ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ РЕГІОНУ)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньою програмою «Економіка та планування бізнесу». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2023.

Випускна кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва в Одеській області.

В роботі визначено економічну сутність малого та середнього підприємництва; досліджено механізми державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва; вивчено досвід зарубіжних держав у реалізації політики державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва; досліджено стан розвитку малого та середнього підприємництва в Одеській області; проаналізовано стан та потреби малого та середнього підприємництва в умовах війни; проаналізовано проблеми та потреби підприємців, які започаткували власну справу в Одеській області з початку війни; визначено пріоритетні напрямки реалізації політики державного регулювання розвитку малого та середнього підприємництва в регіоні; запропоновані інструменти регіональної політики з розвитку малого та середнього підприємництва в Одеській області.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: державне регулювання, підприємницька діяльність, малий та середній бізнес, державна політика, регіон.

ANNOTATION

Yurchenko A.O."STATE REGULATION OF THE ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT (ON THE EXAMPLE OF ODESSA REGION)".

Qualifying work for obtaining a bachelor's degree in specialty 076 "Entrepreneurship, trade and stock market activity" under the educational program "Economics and business planning". – Odesa National University of Economics. – Odesa, 2023.

The graduation thesis consists of three sections. The object of the study is the process of state regulation of the development of small and medium-sized enterprises in the Odesa region.

The work defines the economic essence of small and medium-sized entrepreneurship; the mechanisms of state regulation of the development of small and medium-sized enterprises were investigated; the experience of foreign countries

in the implementation of the policy of state regulation of the development of small and medium-sized enterprises was studied; the state of development of small and medium-sized enterprises in Odesa region was investigated; analyzed the state and needs of small and medium-sized enterprises in wartime conditions; analyzed the problems and needs of entrepreneurs who started their own business in Odesa region since the beginning of the war; the priority areas of implementation of the policy of state regulation of the development of small and medium-sized enterprises in the region are determined; proposed instruments of regional policy for the development of small and medium-sized enterprises in the Odesa region.

KEY WORDS: state regulation, entrepreneurial activity, small and medium business, state policy, region.